

13. Захворюваність населення в м. Києві в 1995-2014 рр. / Головне управління статистики у місті Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=510&lang=1>

14. Захворюваність населення в Київській області в 1995-2014 рр. / Головне управління статистики у Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblstat.kiev.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?lang=1&c>

15. Витрати і ресурси домогосподарств України у III кварталі 2015 року. Статистичний бюлетень. Державна служба статистики України / [Відповідальний за випуск І. І. Осипова]. – К. : ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2016 рік. – 153 с.

16. Населення (1995-2014 рр.) / Головне управління статистики у Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kievobl.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=115&lang=1>

17. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у Київській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kievob.ukrstat.gov.ua/content/p.php3?c=1109&lang=1>

18. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності / Головне управління статистики у м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=2724&lang=1>

УДК 351.863:378

Л.П. Снігур
здобувач

*кафедри управління фінансово-економічною безпекою,
Університет економіки та права «КРОК»*

Виділення класифікаційних ознак функціональних складових економічної безпеки вищої освіти

У статті розглянуто виділення класифікаційних ознак функціональних складових економічної безпеки вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни. Визначено, що забезпечення економічної безпеки вищої освіти є одним із актуальних завдань сьогодення. Доведено, що національні інтереси держави у сфері економіки включають національні інтереси у сфері освіти і науки.

Ключові слова: класифікаційні ознаки загроз економічній безпеці, економічні інтереси, ресурси вищої освіти.

Л.П. Снігур
соискатель

*кафедры управления финансово-экономической безопасностью,
Университет экономики и права «КРОК»*

Выделение классификационных признаков функциональных составляющих экономической безопасности высшего образования

В статье рассмотрено выделение классификационных признаков функциональных составляющих экономической безопасности высшего образования как подсистемы экономической безопасности страны. Определено, что обеспечение экономической

безопасности высшего образования является ныне одной из актуальных задач. Доказано, что национальные интересы государства в сфере экономики включают национальные интересы в сфере образования и науки.

Ключевые слова: классификационные признаки угроз экономической безопасности, экономические интересы, ресурсы высшего образования.

L.P. Snihyr

External PhD student

*Department of Management of Financial and Economic Security
“KROK” University*

Defining of classification features of functional constituents of economic security of higher education

Defining of classification features of functional constituents of economic security of higher education as subsystems of economic security of country was considered in the article. It was defined that provision of economic security of higher education is one of current tasks of today. It was proved that national interests of the state in the field of Economics include national interests in the field of education and science.

Keywords: classification features of threats to economic security, economic interests, resources of higher education.

Постановка проблеми

У сучасних умовах розвитку економіки України виникає потреба забезпечення економічної безпеки вищої освіти, адже вона є складовою економічної безпеки країни. Розвиток вищої освіти залежить від рівня економічної безпеки країни, оскільки економічна безпека у сфері освіти і науки є складовою національної безпеки України у сфері економіки. Важливим є визначити, які саме характеристики покладено в основу виділення класифікаційних ознак економічної безпеки вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни. Така інформація є важливою для створення ефективного механізму запобігання негативним наслідкам впливу різних факторів на економічний стан вищої освіти, отже необхідною є ідентифікація функціональних складових, що впливають на економічну безпеку вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед наукових публікацій, присвячених дослідженню економічної безпеки в цілому, можна виокремити праці таких зарубіжних і вітчизняних науковців: О.В. Ареф'єва [2], О.І. Барановського [3], О.А. Груніна [4], С.О. Груніна [4], Б.В. Губського [5].

Висвітленню проблем визначення класифікаційних ознак загроз економічній безпеці вищої освіти присвячено праці К.В. Карпової [6], Г.А. Мінаєва [8], С.М. Лаптева, В.С. Сідака, М.П. Денисенко [9], А.А. Прохожева [10].

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

На сьогодні недостатньо уваги приділено проблемам визначення основних ознак, що покладені в основу класифікації функціональних складових економічної безпеки вищої освіти. Щоб створити ефективну систему економічної безпеки вищої освіти, потрібно мати чітке уявлення про те, які саме складові впливають на рівень економічної безпеки вищої освіти та держави, що дасть можливість по-

передити і запобігти настанню негативних наслідків для кожної з них або хоча б зменшити ступінь їхнього впливу.

Актуальним та невідкладним є узагальнення і систематизація функціональних складових економічної безпеки вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни.

Формулювання мети статті

Метою статті є виокремлення і розгляд функціональних складових економічної безпеки вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження

Нині проблема економічної безпеки вищої освіти є дуже актуальною для нашої країни, у зв'язку з тривалою державною економічною кризою, що негативно впливає на стан фінансової системи країни та моральний дух населення. У таких умовах особливо важливими є спільні зусилля як органів державної влади, так і підприємців у досягненні економічної безпеки держави. Важливу роль у цьому процесі відіграють заклади вищої освіти. Значний рівень самостійності надається вищим навчальним закладам у зв'язку з набуттям чинності нового Закону України «Про вищу освіту» [1], але це покладає й додаткові обов'язки, підвищує відповідальність вищих навчальних закладів за якість освітніх послуг.

Поняття «безпека» вивчається в різних аспектах та є предметом наукових робіт вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема О.О. Прохожев, говорячи про категорію «безпека», має на увазі її біосоціальну структуру і виділяє дві частини – фізичну і соціальну, що перебувають у тісній єдності, взаємозв'язку і взаємозалежності [10]. Із цим твердженням погоджується Г.А. Мінаєв, який вважає, що фізична частина категорії «безпека» покликана захистити людину і суспільство від негативних впливів різного характеру, здатних заподіяти шкоду здоров'ю та майну, а соціальна частина категорії «безпека» є необхідною для захисту життєво важливих інтересів людини і суспільства [8].

Під безпекою системи вищої освіти слід розуміти захищеність системи як об'єкта від зовнішніх і внутрішніх загроз. Однак перебування в центрі захисту саме об'єкта в межах матеріального світу, а не інтересів може призвести до помилок. Справа в тому, що особливістю системи вищої освіти є задоволення потреб особистості, суспільства, держави в якісному виробництві освітньої послуги. А інтереси особистості, суспільства і держави не завжди збігаються, особливо в питанні про те, ким хоче стати людина і ким її хоче бачити суспільство. Це означає, що вища освіта виступає засобом узгодження різних, а часом суперечливих інтересів. Збалансування інтересів особистості, суспільства, держави трансформується в національну безпеку. Економічні інтереси особистості полягають у реалізації конституційних прав людини і громадянина на освіту, у реалізації законних прав на отримання державної підтримки шляхом фінансування навчання; надання студентам, що навчаються в державних установах, стипендій, місць у гуртожитках, інших заходів соціальної підтримки відповідно до законодавства; створення умов для інтеграції вищої освіти і науки.

Економічні інтереси суспільства полягають у забезпеченні інтересів особистості у сфері вищої освіти, у досягненні економічної стабільності та забезпеченні економічного зростання. Економічні інтереси держави полягають у створенні умов для розвитку освітньої інфраструктури України, що сприяють реалізації конституційних прав і свобод людини і громадянина у сфері здобуття освіти та користування ними з метою забезпечення політичної, економічної та соціальної стабільності.

Система національних економічних інтересів як найважливішої мети вищої освіти зумовлює створення такого соціально-економічного середовища, яке забезпечило б розвиток і використання потенціалу вищої освіти. Завдання економічної безпеки системи вищої освіти полягає у вирішенні протиріч, що виникають між національними інтересами у сфері вищої освіти і загрозами вищої освіти, у результаті чого забезпечується розвиток системи вищої освіти. Економічна безпека вищої освіти є функціональною підсистемою системи економічної безпеки країни, а система забезпечення економічної безпеки вищої освіти – підсистемою системи забезпечення економічної безпеки країни.

Отже, безпека системи вищої освіти співвідноситься з національною безпекою як частина до цілого. Тоді й економічна безпека системи вищої освіти, виступає частиною системи економічної безпеки країни.

Національні економічні інтереси України у сфері вищої освіти полягають у досягненні таких цілей:

- а) на рівні економіки країни в цілому:
 - здійснити перехід у наступний технологічний уклад;
 - підвищити мотивацію у сфері інноваційної та промислової політики;
 - розвинути нормативно-правову базу, що відповідає сучасним вимогам економіки;
- б) на рівні окремих видів економічної діяльності та інституційних одиниць економіки створити умови для виробництва:
 - імпортозамінної продукції;
 - конкурентоспроможної продукції;
 - продукції підвищеного, протягом тривалого часу, попиту;
 - нових видів продукції;
- в) на внутрішньосистемному рівні:
 - забезпечити якість вищої освіти;
 - забезпечити достатній рівень соціальної захищеності працівників системи вищої освіти;
 - виключити залежність від імпортних поставок наукового обладнання, приладів та електронної компонентної бази;
 - знизити ризик несанкціонованої передачі за кордон конкурентоспроможних вітчизняних технологій.

На основі того, що інтереси учасників економічних відносин виступають джерелом розвитку економічних систем, у роботі зроблено висновок про те, що саме інтереси висуваються в якості основного об'єкта захисту системи вищої освіти від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Систему економічної безпеки країни, на думку автора, варто вважати функціональною системою, яка відображає процеси взаємодії інтересів особистості, суспільства, держави від загроз. Система забезпечення економічної безпеки країни на відміну від системи економічної безпеки представлена як організаційна система, що включає в себе сили і засоби забезпечення економічної безпеки. Взаємозв'язок між системою економічної безпеки і системою забезпечення економічної безпеки можна представити у вигляді схеми (рис. 1). Оскільки в центрі захисту системи вищої освіти повинні бути саме інтереси суб'єктів та об'єктів, а не окремих елементів системи вищої освіти, то система забезпечення економічної безпеки системи вищої освіти повинна мати достатні сили і засоби для реалізації програм надійної захищеності інтересів особистості, суспільства, держави від зовнішніх і внутрішніх загроз при наданні освітньої послуги.

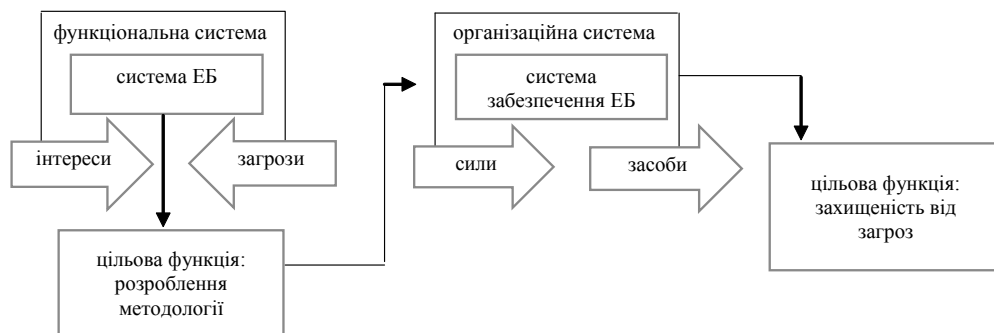

Рис. 1. Взаємозв'язок системи економічної безпеки і системи забезпечення економічної безпеки

Джерело: складено автором

Однак, найбільш суттєва особливість економічного середовища суспільства, що визначає кризовий стан у вітчизняній освіті на ринку освітніх послуг, – недостатній загальний рівень доходів підприємств і недостатня купівельна спроможність населення, які безпосередньо пов'язані з ситуацією в країні останнім часом, а саме фінансовою кризою в усіх сферах економіки. Передумовою досягнення стабілізації економіки України у сфері вищої освіти є потенціал, що розглядається як сукупність усіх або частини наявних ресурсів і доданих до них сил. Роль потенціалу вищої освіти в забезпеченні економічної безпеки характеризується накопиченими ресурсами (рис. 2).

Рис. 2. Структура ресурсів вищої освіти

Джерело: складено автором

Трудові ресурси системи вищої освіти являють собою понад 194 775 осіб, із них штатні – 169 106 осіб. Педагогічні працівники – 59 400 осіб, із них штатні – 51 080 осіб. Науково-педагогічних працівників 135 375 осіб, із них штатні – 118 016 осіб. Педагогічні працівники, які мають науковий ступінь: кандидат наук – 1 758 осіб; доктор наук – 72 особи; і/або вчене звання, у тому числі понад 52 тис. осіб – доктори наук. Педагогічні працівники, які мають вчене звання: доцент – 492 особи, професор – 68 осіб. Науково-педагогічні працівники, які мають науковий ступінь: кандидат наук – 69 671 особа; доктор наук – 14 283 особи. Науково-педагогічні працівники, які мають вчене звання: доцент – 47 453 особи, професор – 12 626 осіб [11].

Природні ресурси вищої освіти представлені земельними ділянками, передаваними в безоплатне користування або/та орендованими вузами, а також природними ресурсами, використовуваними інституційними одиницями.

Штучні ресурси вищої освіти представлені сукупністю ресурсів матеріального, технічного, фінансового, квартирно-експлуатаційного, торгово-побутового, медичного забезпечення та капітального будівництва. Вишами використовуються передані їм в оперативне управління та орендовані значні площі. Загальна площа ВНЗ I-IV рівнів акредитації всього: загальна площа будівель – 27924594 кв. м; орендована площа будівель – 1706983 кв. м; здана в оренду (крім зданої іншим

ВНЗ) – 380261 кв. м. Площа учбово-лабораторних будинків: загальна площа – 17969015 кв. м, орендована площа – 1458359 кв. м; здана в оренду (крім зданої іншим ВНЗ) – 239386 кв. м. Площа гуртожитків: загальна – 8251547 кв. м; орендована – 135795 кв. м; здана в оренду (крім зданої іншим ВНЗ) – 100250 кв. м [11].

До ресурсу активності проведене нами дослідження дало змогу ввести два підвиди активності – дослідницьку та соціальну. Таким чином, при достатньо сформованій дослідницькій активності студентів-першокурсників у вищих навчальних закладах створюються всі умови, що дають змогу активізувати її розвиток у процесі безперервного навчання при переході від бакалаврату до магістратури і готувати фахівців, орієнтованих на безперервність професійного розвитку, готових до здійснення наукової діяльності в майбутньому.

Незважаючи на значний накопичений системою вищої освіти потенціал, використання якого спрямоване на досягнення національних інтересів, існують і загрози їх досягненню. Національні інтереси України у сфері економіки підкріплюються національними інтересами у сфері освіти і науки. У системі освіти відбувається розподіл людей за здібностями, ці здібності перетворюються в компетенції, а компетенції дають економічний результат.

Комплекс загроз у сфері економіки включає і загрози у сфері науки і освіти. Останні відображають слабкість її інноваційного розвитку, дисбаланс інтересів особистості, суспільства, держави. В основу виділення класифікаційних ознак складових економічної безпеки системи вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни уявляється можливим покласти характеристику (табл.).

Таблиця

Класифікаційні ознаки функціональних складових економічної безпеки вищої освіти

Ознаки ЕБ системи ВО	Характеристика
Фінансова	Взаємовідносини в галузі фінансів, які виникають під час здійснення фінансово-економічної функції системи вищої освіти
Інтелектуальна й кадрова	Орієнтація на роботу з професорсько-викладацьким складом; зберігає та розвиває його інтелектуальний потенціал
Технічна	Оснащення комп'ютерних, лабораторних аудиторій підручними матеріалами для проведення занять
Технологічна	Забезпечення проведення занять із дотриманням вимог до викладання навчальних дисциплін
Нормативно-правова	Застосування в освітній діяльності матеріалів чинного законодавства України
Інформаційна	Використання інформації двох середовищ: внутрішнього й зовнішнього – внутрішньої фінансово-господарської діяльності ВНЗ і зовнішньої інформації, що формується поза межами ВНЗ

Джерело: складено автором

Стосовно наведених ознак економічної безпеки системи вищої освіти, на наш погляд, доцільною є така характеристика:

1. Фінансова ознака – вважається провідною й вирішальною, оскільки в ринкових умовах господарювання фінанси є основою будь-якої економічної системи, тому що виникають під час здійснення фінансово-економічної функції вищої освіти.

2. Інтелектуальна й кадрова ознаки – охоплюють взаємопов'язані та водночас самостійні напрями функціонування системи вищої освіти:

- перший – зорієнтовано на роботу з професорсько-викладацьким складом, підвищення ефективної діяльності всіх категорій персоналу та створення необхідних умов для розвитку особистості;

- другий – націлено на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу, тобто сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання (зокрема забезпечення збереження авторських прав на лекційні, методичні матеріали тощо).

3. Технічна ознака – наявність аудиторних площ відповідно до встановлених норм, забезпечення навчального процесу необхідною технікою, що відповідає сучасним світовим аналогам.

4. Технологічна ознака – орієнтація освіти на формування технологічної компетентності, підвищення освітнього та професійного рівня студентів, можливість не лише засвоїти, а й творчо використовувати сучасні досягнення науково-технічного прогресу (індивідуальні плани викладачів, навчальні, робочі програми, календарні плани тощо).

5. Нормативно-правова ознака – забезпечення матеріалами чинного законодавства України, з одного боку, як суб'єкта приватного сектору економіки, з іншого, як навчального закладу, що регламентують діяльність закладів вищої освіти.

6. Інформаційна ознака – використання інформації двох середовищ: внутрішнього та зовнішнього. До першого зараховуємо економічну інформацію, яка формується під час фінансового господарської діяльності ВНЗ та навчального процесу безпосередньо. До другого – інформацію, яка формується поза межами ВНЗ і використовується для вивчення конкурентного середовища (діяльності інших ВНЗ), демографічного стану, фінансової спроможності населення тощо.

Висновки

На основі проведеного аналізу до класифікаційних ознак загроз економічній безпеці вищої освіти як підсистеми економічної безпеки країни можна віднести інтереси учасників економічних відносин, що виступають джерелом розвитку цієї системи. Тому саме ці інтереси є основним об'єктом захисту системи вищої освіти від зовнішніх і внутрішніх загроз.

У системі класифікаційних ознак загроз економічній безпеці країни особливе місце відводиться групі ознак, що характеризують фінансовий, інтелектуальний, правовий, інформаційний, технічний рівні, інноваційну активність і стан науки. Класифікаційні ознаки складових економічної безпеки вищої освіти формують економічні ознаки соціальної сфери: структуру споживчих витрат населення, витрати державного бюджету на освіту, чисельність студентів в освітніх установах, розподіл зайнятих у галузях економіки за освітою. Отже, рівень економічної безпеки вищої освіти побічно впливає й на багато інших підсистем економічної безпеки, як у сферах реальної економіки, так і в грошово-фінансовій, зовнішньо-економічній.

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. №1556-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 37-38. – С. 2004.
2. *Ареф'єва О. В.* Планування економічної безпеки підприємств / *О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко.* – К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2004. – 169 с.
3. *Барановський О. І.* Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / *О. І. Барановський ;* Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2004. – 759 с.
4. *Грунин О. А.* Экономическая безопасность организации / *О. А. Грунин, С. О. Грунин.* – СПб. : Питер, 2002. – 288 с.

5. Губський Б. В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. – К. : КНЕУ, 2001. – 122 с.
6. Карпова К. В. Вищий навчальний заклад приватної форми власності як об'єкт економічної безпеки та суб'єкт господарської діяльності / К. В. Карпова // Ефективна економіка. – № 2. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.econmy.nauka.com.ua>
7. Маркс К. Соч. 2-е изд. / К. Маркс, Ф. Энгельс. – М. : Политиздат, 1988. –Т. 1. – С. 146.
8. Минаев Г. А. Безопасность организации : учебное пособие / Г. А. Минаев. – М. : Университетская книга ; Логос, 2008. – 368 с.
9. Освіта : соціальні проблеми в контексті економічного розвитку України : колективна монографія / за ред. : С. М. Лаптева, В. С. Сідака, М. П. Денисенка. – К. : Університет економіки та права «КРОК», 2014. – 410 с.
10. Прохожев А. А. Теория развития и безопасности человека и общества / А. А. Прохожев. – М. : Ин-октаво.– 2006.
11. Статистичний бюлетень / Відповідальний за випуск І. В. Калачова. – К. : Державна служба статистики України, 2014. – 165 с.

УДК 331.5.024.5

І.О. Штундер
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
та конкурентної політики,
Київський національний торговельно-економічний університет*

Пріоритети формування ефективної зайнятості в Україні

У статті обґрунтовано, що пріоритетними є галузі економіки, спрямовані на задоволення потреб суспільства у високотехнологічних, конкурентоспроможних товарах і послугах; на розвиток виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць.

Ключові слова: ефективна зайнятість населення, стратегічні пріоритети економіки, технологічні уклади, стратегічні пріоритетні галузі.

И.А. Штундер
*кандидат экономических наук,
доцент кафедры экономической теории
и конкурентной политики,
Киевский национальный торгово-экономический университет*

Приоритеты формирования эффективной занятости в Украине

В статье обосновано, что приоритетными являются отрасли экономики, направленные на удовлетворение потребностей общества в высокотехнологических, конкурентоспособных товарах и услугах; с развитием производственного и экспортного потенциала, созданием новых рабочих мест.

Ключевые слова: эффективная занятость населения, стратегические приоритеты экономики, технологические уклады, стратегические приоритетные отрасли.